

"Gestorven voor België"

Het luchtbombardement van 30 oktober 1918 boven Geraardsbergen

Jacques DE RO

De laatste dagen van oktober 1918. Geraardsbergen wordt overstelpt door terugtrekkende Duitse soldaten. Sommige vijandige troepen trekken gewoon door de stad, te paard, op huifkarren of met vrachtwagens bewogen door houtgas; anderen zoeken er nog een tijdelijk onderkomen. Vliegtuigen zoemen over de stad en het kanonnengebulder klinkt steeds dichterbij. De oprukkende geallieerde legers worden nog even afgeremd door Duitse genietroepen, die bruggen en spoorwegen opblazen en bomen vellen langs steenwegen. De frontlinie, die jarenlang is vastgelopen door een loopgravenoorlog, komt nu snel dichterbij. Gevoelens van angst voor het oorlogsgeweld maar tegelijk ingetoomde vreugde voor de komende bevrijding maken zich meester van de Geraardsbergenaars... (1)

Het luchtbombardement boven de stad

Op woensdag 30 oktober 1918 om 10 uur 's ochtends raken Duitse vliegtuigen boven de stad slaags met Engelse. Tijdens de luchtgevechten wordt een reeks bommen gedropt op de benedenstad. Een groep burgers, die op dat ogenblik in de Collegestraat in de rij staan aan te schuiven voor een bord slap, vluchten in allerijl naar binnen. De dodelijke tuigen maken meteen slachtoffers in de Grotestraat en de Lessensestraat. Volgens een ooggetuige liggen hun lijken vooral verspreid tussen de Grotestraat en de Gasthuisstraat. Voor zeven inwoners, onder wie vier jonge kinderen, komt alle hulp te laat. Onder de volwassenen zijn het de 43-jarige inpakker **Theofiel Vander Heyden** uit de Molenstraat, echtgenoot van Mathilde Van der Meulen; de 63-jarige fruithandelaar Joseph Vandeparre uit Everbeek, echtgenoot van Hortense Cosyns; de 58-jarige onderwijzer **Emiel Haegeman**, echtgenoot van Maria

Van Cleemputte en de 31-jarige arbeider **Guillaume Van Holen**, afkomstig uit Gent en woonachtig nabij Rijsel (Frankrijk). Deze laatste overlijdt later die dag aan zijn verwondingen in het Rode Kruis in de Kattestraat.

Onder de schoolgaande jongeren zijn het de 7-jarige **Henri Van Belleghem** uit de Sint-Annastraat, zoon van Oscar, fabrieksarbeider en van Irma Vanderpoorten; de 7-jarige **Marcus Goossens** uit de Nieuwstraat, zoon van Edward en van Prudence Herregodts en de gebroeders **Dooms**, eveneens uit de Nieuwstraat. De 7-jarige **Auguste** en zijn zesjarig broertje Victor komen op slag om. Hun ouders zijn Alfred Dooms, 36 jaar en stoofmaker en Virginie Van Nieuwenhove, 35 jaar en huisvrouw. De kinderen staan, vreemd genoeg, op hun doodsprentje vermeld als August en Victor DUMST. De familie Dumst is eveneens wel bekend in Geraardsbergen, maar volgens de geboorteakten van de vader en zijn twee zonen heten zij wel

degelijk Dooms. Ligt hier de fout bij de drukkerij A. Pauwels & Zoon die het drukwerk van het

De gebroeders August en Victor Dooms, slachtoffers van het luchtbombardement van 30 oktober 1918 (Verz. J. De Ro).

(1) M. VAN KERCKHOVEN, *Geraardsbergen tijdens Wereldoorlog 1914-18*, Geraardsbergen, 1980, p. 66 e.v..

De Duitse bommen die neervallen in de Grotestraat eisen 14 dodelijke slachtoffers. De precieze locaties noch de aangebrachte materiële schade zijn bekend (Verz. J. Coppens).

doodsprentje heeft verzorgd?

Wie de oorlogsellende van dichtbij heeft meegemaakt en er ook over geschreven heeft is dokter Emiel Van Bockstaele (1870-1954). Hij leidt tijdens de oorlogsjaren de plaatselijke Rode Kruis-afdeling. Meer dan eens wordt de Oudenbergstad op het einde van de oorlog belaagd door bommen. Hij verhaalt: "(...) Ondertussen sliepen we in Geraardsbergen reeds in de overwelfde kelder want bomaanvallen waren daar ook begonnen. De machinegeweren knetterden op het dak van de Nationale Bank, twee huizen verder. Op een dag was ik aan het verbinden in het Rode Kruis hospitaal. Ik hoor van ver een doffe slag, een andere dichterbij, nog een. Opeens een oorverdovende slag, alle ruiten der hoge kerkramen

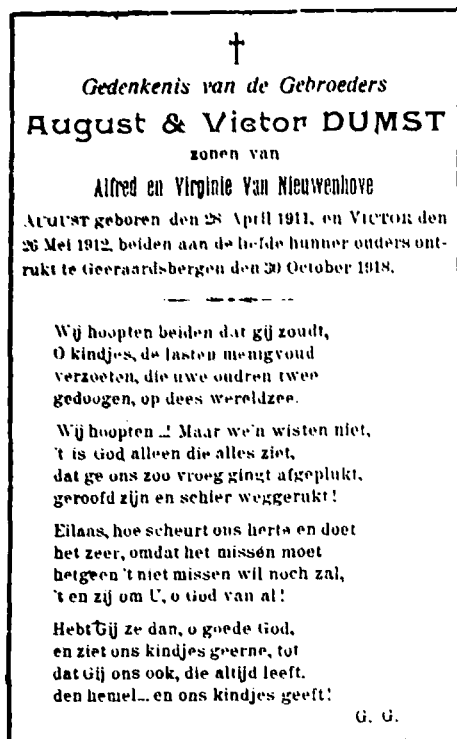
rinkelde over de vloer. Een gehuil der zieken. Wie lopen kon, in zijn hemd de zaal uit en de trap af. Ik roep om ze te kalmeren... het is voorbij. Gelukkig waren de muren meterdik. Op zes meters afstand was in de hof een gat geslagen waar een ganse auto in kon". Hij meent zich ook het bombardement van 30 oktober te herinneren. Hierbij vergist hij zich wel van datum: "De laatste bombardementen die ik meemaakte waren verschrikkelijk. Het was 8 of 9 november 1918 rond de middag. Ongeveer 30 burgers gedood of zeer zwaar gekwetst. Eén Duitse soldaat. Die was duur betaald. Men bracht me op de armen een tienjarig kind; een onderwijzer had ze bij de hand gegrepen in de Grotestraat om in een huis te vluchten. De bom viel vlakbij en doodde hen en ook de Duitse soldaat en ook twee

paarden van zijn wagen (...)"⁽²⁾. De onderwijzer over wie hij spreekt moet Emiel Haegeman zijn, samen met één van de vier kindslachtoffers.

Nog meer slachtoffers...

Daags na het luchtbombardement sterven nog drie burgers aan hun verwondingen, opgelopen door de bominslagen. Het zijn de 56-jarige wever **Cyrille Borrens** uit de Boelarestraat, echtgenoot van Prudence Dhaenens, de 17-jarige **Remi Vandepoosele** uit de Grotestraat, zoon van Thomas en van Victorina Van Coppenholle en **Oscar Saerens**, het 4-jarig zoontje van mijnwerker Theophiel en van Maria De Nauw. Deze laatste familie woont te Marchienne Docherie, maar verblijft tijdelijk in de Steenstraat.

⁽²⁾ Verzameling J. De Nie, *Biografische notities door Prof. Dr. Emiel J.G. Van Bockstaele*, p. 8-9 (plaats, datum en oorsprong van het document onbekend). Het Rode Kruis wordt volgens de auteur tijdens de oorlogsjaren in een patronaatskapel van het stedelijk hospitaal ondergebracht.

Drukk. A. Pauwels en Zoon, Geraardsbergen.

Op hun doodsprentje staan de gebroeders Dooms vermeld als August en Victor Dumst (Verz. J. De Ro).

Tussen 1 en 15 november overlijden er opnieuw drie ten gevolge van het bombardement van 30 oktober. Het zijn op 1 november de 40-jarige Melanie Maquestiau uit de Grotestraat, dochter van Henri en van Rosalie Van Liempt; op 4 november de 27-jarige voerman Richard Van Wijmeersch, zoon van Theophiel en Euphrasine Van Schoors en op 15 november de 12-jarige Emile Wicheler uit de Lorreinestraat, zoon van arbeider Alexander en van Clothilde De Schuytener.

Uiteindelijk heeft het luchtbombardement van 30 oktober 1918 boven de benedenstad van Geraardsbergen veertien dodelijke slachtoffers geëist. De helft onder hen is minderjarig. Daarnaast is er nog een belangrijk aantal gewonden gevallen, onder wie de 52-jarige dokter August Vander Kelen uit de

Lessensestraat. Volgens de Kroniek van de Priorij Hunnegem telt de eindbalans van het luchtbombardement uiteindelijk 23 doden, 50 zwaargewonden en 150 lichtgekwetsten. Dit aantal doden klopt niet met de gegevens uit het overlijdensregister van de burgerlijke stand. De overige cijfers zijn niet meer controleerbaar, temeer daar het archiefmateriaal van het Rode Kruis uit deze periode volgens V. Kieckens verloren is gegaan⁽³⁾. Een andere getuige, de Eerwaarde Heer Van Dorpe, directeur van de Zusters van Maria -Jozef, spreekt dan weer van 16 dodelijke slachtoffers. Hij vat het hele oorlogsdrama als volgt samen: "(...) Op 30 oktober werden uit een vliegtuig bommen in de stad geworpen: ongelukkiglijk werden zeven personen op straat gedood, negen zwaar gekwetsten bezweken naderhand aan de opgelopen wonden".

Vier dagen na het luchtbombardement, op zondag 3 november, wordt in de kerk van het Sint-Jozefsinstituut op aanvraag van het stadsbestuur een plechtige dienst opgedragen aan de slachtoffers van het luchtbombardement.

Geraardsbergen gedenkt zijn oorlogsslachtoffers

Al op 16 januari 1919, twee maand na de Wapenstilstand, opteert een 'comiteit tot het oprichten van een gedenkmaal' voor het plaatsen van een monument voor de Geraardsbergse oorlogsslachtoffers op het Stationsplein. Op zijn zitting van 22 januari wordt dit voorstel door de gemeenteraad unaniem goedgekeurd. Maar het duurt nog tot 17 september 1922 alvorens dit prestigieuze gedenkteken wordt ingehuldigd. Op de achterzijde van het granieten

monument staan naast de namen van de gesneuvelden, gevallen soldaten en de opgeëisten, ook deze van de burgerslachtoffers⁽⁴⁾. Wanneer deze namen precies zijn aangebracht en op welke basis men de namen van deze slachtoffers heeft gekozen, is niet duidelijk. Onder de burgerslachtoffers vinden we slechts twaalf namen terug: tien die overleden zijn ten gevolge van het bombardement van 30 oktober 1918 en nog twee anderen van wie we de omstandigheden niet kennen. Dit zijn Rach. Poppe en Frans Prieus. Op de lijst ontbreken Remi Vandepoosele, Oscar Saerens en Guillaume Van Holen. Is het deels op basis van hun geboorte- en/of woonplaats (Saerens is afkomstig uit Gent en Van Holen woont te Marchienne Docherie) dat hun namen niet op het monument staan? Hoewel, Vandepoosele uit Geraardsbergen staat ook niet vermeld, terwijl dit wel het geval is met Vandeparre uit Everbeek.

Op 15 december 1922 worden de overlijdensregisters van de burgerlijke stand op het stadhuis bekeken en wordt er gespeurd naar gesneuvelden door het oorlogsgeweld. Bij de 14 slachtoffers van het luchtbombardement van 30 oktober 1918 staat in het rood naast hun naam in de kantlijn geschreven: 'Gestorven voor België. Rondmelding gedaan op bekendmaking van den heer Minister van Rechtswezen'. Deze korte vermelding vinden we eveneens op diezelfde datum van 30 oktober naast de naam van Théophile De Clercq, geboren te Geraardsbergen op 16 juni 1894. Hij sneuvelt die dag te Nevele. Zijn naam vinden we niet terug op het oorlogsmonument...

(3) Interview met Victor Kieckens, conservator van het lokale Rode Kruisarchief, 12 oktober 2007.

(4) A. & J. VERSCHAFFEL, Monumenten en oorlogsherinneringen in Geraardsbergen, in *De Heemschutter*, 2002/186/26-28; SAGer (Stadsarchief Geraardsbergen), Register van de Beraadslagingen en Besluiten van de gemeenteraad van de stad Geraardsbergen 1914-1920, zitting van 22 januari 1919. Over het oorlogsmonument op het Stationsplein, zie D. SURDIACOURT, *De oprichting van het oorlogsgedenkteken 1914-1918 te Geraardsbergen, Gent*, 1984.